

Η Ασφάλεια ως Πολιτισμική Επιλογή στην Εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης

Η εργασία αλλάζει. Η καινοτομία εξελίσσεται. Το ζητούμενο παραμένει σταθερό: ο άνθρωπος στο επίκεντρο της τεχνολογικής μετάβασης.

Της Ρένας Μπαρδάνη

Προέδρου ΔΣ ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

«Οφείλουμε να διασφαλίσουμε ότι η τεχνητή νοημοσύνη αναπτύσσεται με επίκεντρο τον άνθρωπο, με ηθική και με ασφάλεια.»

Σε ομιλία της στο Artificial Intelligence Action Summit στο Παρίσι, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula von der Leyen πρόσφατα τόνισε την ανάγκη για μια ευρωπαϊκή προσέγγιση στην τεχνητή νοημοσύνη, η οποία να είναι ασφαλής και να προάγει τις αξίες μας επ' ωφελεία της ανθρωπότητας. Η ίδια, μιλώντας για το θέμα πριν από λίγα χρόνια, είχε επισημάνει ότι κορυφαία προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί το να διασφαλιστεί ότι η τεχνητή νοημοσύνη αναπτύσσεται με επίκεντρο τον άνθρωπο, με διαφάνεια και υπευθυνότητα.

Στον 21ο αιώνα η εξέλιξη συναντά την καινοτομία· όμως δεν μετριέται μόνο σε gigabytes και αλγορίθμους, αλλά στην ικανότητά μας να κρατήσουμε τον άνθρωπο στο επίκεντρο της αλλαγής. Η τεχνητή νοημοσύνη, τα big data, το IoT, η ρομποτική και οι τεχνολογίες πρόβλεψης κινδύνου, αναδιαμορφώνουν το τοπίο της εργασίας με εντυπωσιακή ταχύτητα. Ωστόσο, αυτή η εξέλιξη δεν είναι ουδέτερη. Εμπεριέχει επιλογές, αξίες και επιπτώσεις που αγγίζουν το θεμέλιο της επαγγελματικής ζωής: την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία (ΥΑΕ).

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), τιμώντας την Παγκόσμια Ημέρα για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία στις 28 Απριλίου, θέτει στο επίκεντρο τις προκλήσεις της ψηφιακής μετάβασης και της τεχνητής νοημοσύνης. Δεν πρόκειται απλώς για μια τεχνική συζήτηση. Πρόκειται για ένα παγκόσμιο αίτημα ηθικής, διαφάνειας και ανθρωποκεντρικού σχεδιασμού, σε έναν κόσμο όπου το ψηφιακό γίνεται καθημερινό.

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία - ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., ανταποκρινόμενο στον θεσμικό του ρόλο, διεξήγαγε εστιασμένη έρευνα με στόχο να αποτυπώσει -υπό το πρίσμα της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας- την εμπειρία επιχειρήσεων και εργαζομένων από την σταδιακή ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών, όπως προηγμένα ρομπότ, τεχνητή νοημοσύνη (AI) και μηχανική μάθηση, εξωσκελετοί, μη επανδρωμένα εναέρια οχήματα (UAVs), διαδίκτυο των πραγμάτων (IoT) και εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα. Τα αποτελέσματα είναι αποκαλυπτικά και δείχνουν ότι η μετάβαση δεν είναι πάντα ισορροπη.

Πολλές επιχειρήσεις έχουν ήδη εντάξει τεχνολογίες όπως αισθητήρες, big data, λογισμικά ανάλυσης κινδύνου και εφαρμογές AI. Παρά τη δυναμική αυτή, μικρό ποσοστό δηλώνει ότι παρέχει επαρκή ή στοχευμένη επιμόρφωση στους εργαζομένους για τις νέες αυτές τεχνολογίες. Το χάσμα ανάμεσα στην τεχνολογική και την εκπαιδευτική ετοιμότητα είναι ανησυχητικό και οφείλει να προβληματίσει όλους: εργαζόμενους, επιχειρήσεις και πολιτεία.

Από την πλευρά των εργαζομένων, η εικόνα είναι εξίσου σύνθετη. Ενώ αναγνωρίζονται οι δυνατότητες της ΑΙ για την βελτίωση της ασφάλειας –μέσω πρόβλεψης κινδύνων ή απομακρυσμένης παρακολούθησης– παραμένει χαμηλή η εμπιστοσύνη στην αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των αλγορίθμων για κρίσιμες αποφάσεις. Δηλώνεται εμπιστοσύνη στην ΑΙ για την εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου, ενώ μεγάλο ποσοστό επισημαίνει τον κίνδυνο απώλειας ελέγχου, αύξησης επιτήρησης και ψυχολογικής πίεσης.

Από τα ευρήματα είναι σαφές ότι οι τεχνολογίες από μόνες τους δεν αρκούν. Χρειαζόμαστε ένα νέο παράδειγμα διακυβέρνησης της ΥΑΕ, που θα ενώνει την καινοτομία με την υπευθυνότητα. Η ψηφιακή μετάβαση δεν μπορεί να είναι επιτυχής, αν δεν είναι ταυτόχρονα συμμετοχική και προνοητική.

Η ΥΑΕ του μέλλοντος δεν μπορεί να περιορίζεται σε απλή συμμόρφωση. Πρέπει να γίνει πολιτισμική επιλογή. Να ενσωματωθεί στην στρατηγική κάθε οργανισμού, όχι ως κόστος, αλλά ως επένδυση βιωσιμότητας, ποιότητας και εμπιστοσύνης.

Τα ευρήματα της εθνικής και ευρωπαϊκής εμπειρίας συγκλίνουν. Τόσο η έρευνα του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. όσο και πρόσφατες μελέτες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία - EU-OSHA αναδεικνύουν μια κοινή αλήθεια: η τεχνολογική πρόοδος, όταν εφαρμόζεται χωρίς ανθρώπινο μέτρο, ενέχει κινδύνους· όχι μόνο σωματικούς αλλά και ψυχοκοινωνικούς.

Το στοίχημα είναι συλλογικό και πολυεπίπεδο:

- Θεσμοί που διαμορφώνουν κατευθυντήριες γραμμές με γνώμονα τον άνθρωπο.
- Επιχειρήσεις που επενδύουν, όχι μόνο στην καινοτομία αλλά και στην εμπιστοσύνη.
- Εργαζόμενοι που συμμετέχουν ενεργά και συνδιαμορφώνουν τις τεχνολογικές συνθήκες του μέλλοντος.

Η εργασία στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης δεν μπορεί να οριστεί μόνο από τα ψηφιακά εργαλεία. Πρέπει να αποτυπώνει τη βούλησή μας να οικοδομήσουμε ένα περιβάλλον εργασίας δίκαιο, ασφαλές και ψυχικά βιώσιμο. Η Παγκόσμια Ημέρα για την ΑΥΕ δεν είναι ετήσια υπενθύμιση συμμόρφωσης. Είναι πολιτική πρόκληση – να διαφυλάξουμε όχι μόνο την ασφάλεια των εργαζομένων, αλλά την ποιότητα και το νόημα της εργασίας.

